

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วรรณกรรมเป็นเครื่องบันทึกสภาพสังคมแต่ละสมัยเมื่อผ่านเลยสมัยนั้น ๆ ไป คนรุ่นหลังได้ทราบสภาพสังคมสมัยก่อนจากการศึกษาวรรณกรรมนั้น ๆ ฉะนั้นวรรณกรรมจึงมีคุณค่าต่อมนุษยชาติหลายด้านได้แก่ ด้านความเพลิดเพลิน เป็นอาหารจรรโลงใจทำให้มีความเจริญในด้านความคิดคำนึง มีจินตนาการกว้างไกลไม่มีขอบเขต เป็นแรงจูงใจให้ทำความดี ให้รักษาดีรักษาเสีย และเป็นแนวทางให้ยึดมั่นในขนบประเพณี (มณี พยอมยงค์. 2513 : 3) นอกจากนี้วรรณกรรมยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่คนรุ่นหลังในความเป็นอัจฉริยะของบรรพชนนอกจากจะให้ความเพลิดเพลินแล้วยังสอดแทรกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ให้ทราบสภาวะของประชาชนในสมัยที่แต่งเป็นนออย่างดี (ธวัช ปุณโณทก. 2525 : 13) วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสะท้อนสภาพสังคมให้ทราบความคิดของผู้เขียนและแสดงเหตุการณ์ของคนในสังคมที่อยู่ร่วมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน เรื่องที่กวีประพันธ์ขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่มืออยู่หรือได้รับอิทธิพลจากสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบวัฒนธรรมรอบตัว (วิภา กงคะนันท์. 2532 : 137-142) วรรณกรรมมีหลายระดับนอกจากวรรณกรรมหลักของชาติแล้วยังมีวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นมรดกสำคัญส่วนหนึ่งของบรรพชน เกิดจากชุมชนทางปัญญาของชาวบ้าน การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น นอกจากจะได้รับความบันเทิงจากรสของวรรณคดีแล้วยังทำให้ทราบถึงแนวความคิดของคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของชาติ (ปรีชา อุยตระกูล. 2527 : 29)

ภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีวรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนอีสาน เช่น เรื่องคำพรา้ไก่แก้วเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานที่สำคัญเรื่องหนึ่งมีแพร่หลายในท้องถิ่น ซึ่งเคยใช้ให้ความบันเทิง คือนำเรื่องมาแสดงหมอลำหมู่ ลำเรื่องต่อกลอน ให้คติธรรมโดย นำมาเทศนา ให้ความเพลิดเพลินคนเฒ่าคนแก่นำมาเล่านิทานให้ลูกหลานฟังและ เคยใช้อ่านในงานศพหลังจากพระภิกษุสวดมนต์แล้วมีชาวบ้านและญาติพี่น้องไปอยู่เป็นเพื่อนในบ้านผู้ตาย ชาวอีสานเรียกว่า จันเขื่อนคิการอ่านหนังสือผูกในพิธีนี้ ทำให้ผู้ฟังเกิดความไพเราะ ได้คติธรรมมีความอบอุ่นแก่ครอบครัวผู้ตายจนชาวอีสานเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง มีอนุสรณ์สถานทางโบราณคดีเกี่ยวกับเรื่องคำพรา้ไก่แก้วคือปราสาทภูสีดา ตั้งอยู่ที่วัดพระปราสาทสีดา ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ชื่อว่าสีดาเนื่องจากคำว่าสีดาเป็นชื่อตัวละครเอกฝ่ายหญิงจากเรื่องคำพรา้ไก่แก้วนาง เป็นหญิงที่มีจริยวัตรและคุณธรรมจริยธรรมทั้งงดงามเป็นที่ยอมรับของชุมชนและทางราชการ

จึงได้รับการตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์ทั้งทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และทางราชการ นอกจากนี้สำนักศิลปะ และวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามยังได้นำเรื่องกำพรว้าไก่อ่แก้วมาสร้างเป็นบทละคร และนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเนื่องในงานพิธีเปิด หอประชุมเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ต่อมาทางมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคามได้จัดการแสดงละคร เรื่องกำพรว้าไก่อ่แก้วขึ้นในวันที่ 21 มกราคม 2552 ที่เวทีกลางแจ้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามการแสดงครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างมากประกอบ กับการศึกษาเบื้องต้นจากบัญชีสำรวจเอกสาร โบราณของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2527 ถึง 2532 พบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้แพร่หลายทั่วไปใน ภาคอีสาน (วิทยาลัยครูมหาสารคาม. 2527- 2532 : เล่ม 1-14) จากสาระที่กล่าวมาเป็นข้อมูลยืนยันได้ อย่างชัดเจนว่าวรรณกรรมท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากต่อสังคมด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิด ของท่านผู้รู้ที่อ้างไว้เบื้องต้น

วรรณกรรมท้องถิ่นมีแพร่หลายในภูมิภาคอีสานแต่การสืบสานวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ยังมีข้อจำกัดอยู่เฉพาะปราชญ์ผู้รู้ ที่รู้อักษรโบราณที่เป็นอักษรธรรมอีสานและอักษร ไทยน้อยที่จารึก เรื่องราวไว้ในใบลาน ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่รู้อักษรธรรมและอ่านไม่ได้ ทำให้คนในสังคมไม่ได้เรียนรู้ วรรณกรรมของตนเอง ฉะนั้นเพื่อเป็นการถ่ายทอดวรรณกรรมให้ชนรุ่นปัจจุบันได้เห็นคุณค่าของ วรรณกรรมอีสานว่ามีประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้ปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องกำพรว้าไก่อ่แก้วว่ามีภูมิปัญญาเกี่ยวข้องกับอะไรบ้างและภูมิปัญญาต่าง ๆ นั้น ส่งผลให้ประโยชน์ แก่สังคมอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาภูมิปัญญาด้านวรรณศิลป์ได้แก่
 - 1.1 การใช้คำ
 - 1.2 การใช้โวหาร
2. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 ศาสนาและความเชื่อ
 - 2.2 การดำรงชีวิตในครอบครัว
 - 2.3 การปกครอง
 - 2.4 การประกอบอาชีพ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยได้ปริวรรตวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่วจากเอกสารโบราณ เดิมซึ่งเป็นตัวอักษรธรรมอีสานให้เป็นตัวอักษรไทยราชการ โดยยึดการใช้คำตามพจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับปณิธาน สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสสมหาเถระ) และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

2. ข้อมูลในเครื่องหมายขลิตที่ยกมาอ้างในเนื้อหาวิทยานิพนธ์ คือ ตัวอักษรลำดับเลขผูก.ลำดับเลขลาน. ลำดับเลขหน้าของโบราณ เช่น (ผ.1 ล.1 น.1) หมายถึง ผูกที่ 1 ลานที่ 1 หน้าที 1 หรือ (ผ.2 ล.5 น.2) หมายถึง ผูกที่ 2 ลานที่ 5 หน้าที 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ที่ผู้แต่งนำเสนอไว้ในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว

การวิเคราะห์ภูมิปัญญา หมายถึง การถอดความเนื้อหาความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว วรรณคดี หมายถึง หลักการแต่งหนังสือที่ดีในวรรณกรรมอีสานเรื่อง กำพรีาไก่อั่ว การใช้ภาษา หมายถึง ศิลปะการใช้ถ้อยคำและโวหาร เพื่อให้วรรณกรรมเกิดความไพเราะ ทั้งด้านเสียงและความหมายที่มีในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว

คติธรรมคำสอน หมายถึง ธรรมคำสอนที่เป็นแบบอย่างทีปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว

ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวตามทีปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว ศาสนาและความเชื่อ หมายถึง คำสอนจากศาสนา สาวกและผู้แต่าผู้แก่งนถือปฏิบัติตามทีปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว

ค่านิยม หมายถึง สิ่งทีบุคคลในกลุ่มหนึ่งทีเห็นว่าเป็นสิ่งทีมีค่าควรรักษาเอาไว้ อาจไม่ใช่สิ่งทีดีทีสุดแต่เป็นความนิยมในสิ่งหนึ่งสิ่งใดเห็นว่ามีค่าควรยกย่องทีปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว

การเมืองการปกครอง หมายถึง ระบอบการปกครองของอีสานโบราณอันเป็นการปกครอง ทีมีเจ้าเมืองหรือพระราชาเป็นผู้ปกครอง โดยมีกรอบทีเรียกว่า ฮีตบ้านกองเมือง เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกรอบทางสังคมทีปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกำพรีาไก่อั่ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านวรรณศิลป์
2. ทำให้ทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านศาสนาและความเชื่อ การดำรงชีวิตในครอบครัว การปกครองและการประกอบอาชีพ
3. ได้แนวทางอนุรักษ์และส่งเสริมวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY